

را برایگان برای او بنهند در هنگام بزرگسالی و کاهش قدرت بجرم اینکه زیبایی چهره اش کم شده و فرهنگش مطابق روز نیست نباید به کنار نهاد ورها کرد و او را تنها گذاشت . هرکسی که به سنین پیری میرسد گنجینه ای از تحارب است و مجموعه ای از خدماتی است که به جامعه کرده و گرچه امروز چندان فعال نیست اما حاصل خدمات او در گذشته است که زیر نهاد و مایه قوام جامعه کنونی است و

دریک آیه مفصل و مبسوط ، خداوند رعایت حرمت پدر و مادر را بلافاصله پس از عبودیت ذات مقدس خودش قرار میدهد و با ظرافت خاص هر فرزند را ملزم میسازد که مقابل پدر و مادر نهایت فروتنی را منظور دارند . این حرمت بقدری والا است که با دقت در آن انسان پیوستگی خود را به همه آباء و اجداد گذشته و به همه اولاد و نوهها که در آینده خواهند آمد رویت میکند و لمسی مینماید .

احترام به پدر و مادر

دکتر آموزگار

تمدن محصول تلاش همگانی همین افراد است ؛ و ترجمه آیه چنین است : پروردگار تو حکم کرد که نپرستید مگر او را و به پدر و مادر هنگامیکه یکی یا هر دو شان به پیری رسیدند نیکی کن ، و کلمه ای که رنجیده خاطر شوند نگوی ، و بانک برآندو مزین ، و با ایشان به اکرام سخن گوی : (۱) بال فروتنی را برای

دگرگونی از جوانی به کهنسالی و فرسودگی بهنگام پیری را مجسم میسازد . فرزندى که خود حرمت کننده است در می یابد که در آینده خود حرمت شونده خواهد بود . مشاهده میکند پدر و مادری را که در طی یک عمر همه تلاش کرده اند تا به کوچکترین نیاز فرزند پاسخ دهند و حاصل همه دسترنج خود

آندو با مهریابی بکسران ویکو ، بارالهه
رحمت فرمای آندورا هچنانکه مرا در کودکی
تربیت کردند . (۲) از آنجا که پدر و مادر
نقش اساسی را در تربیت فرزند دارند و از
آنجا که در سالیهای کودکی همه نیازمندیهای
فرزند خود را با دلسوزی و بذل مال وسیعی
زیاد مرتفع کرده‌اند ، از آنجا که هیچکس
دیگر مثل پدر و مادر اینطور ایثارگرانه عمل
نمیکنند خداوند دستور میدهد که فرزند حتی
بعد از مرگ ، برای آنان رحمت و مغفرت
طلب کند ، این بدان معنی است که از آنان
نگسسته و رابطه‌اش نبایستی با آنان منقطع
شود ، و خدماتی را که از آنان دریافت کرده
نباید فراموش کند و بی مزد بنهد .

اینطور تفکر خاص فرهنگ اسلامی است ،
بدیهی است یک ماتریالیست یابی خدا
اینگونه عمل را نخواهد داشت و تائید نمیکنند
زیرا در نظام فکری که بی خدا باشد همه
چیز بامرگ تمام است و دعا و آموزش معنی
ندارد . بر اثر این روح رفت و حق شناسی
که در مسلمانانست و خود را مدیون و مسئول
خدا و پدر و مادر می‌دانند از سختی قلب و
بی وفائی آنها جلوگیری می‌شود . و پیوند
انسانها محکمتر می‌گردد .

روابط فامیلی

علاوه بر توصیه‌هایی که اسلام در مورد
احترامات و حقوق پدر ، مادر ، دختر ، پسر
خواهر و برادر ، زن و شوهر کرده است ،
برای پدر بزرگ و مادر بزرگ ، -نوه‌ها ، عمو ،

داتی و فرزندان آنها نیز حقوقی فائل شده
است صلح رحم از جمله سفارشهایی است که
زیاد بر آن تکیه شده و قطع رحم کاری
ناصواب شمرده شده است . اعضاء فامیل
بر حسب درجه قرب از یکدیگر ارث می‌برند .
پدر بزرگ و مادر در قیمومیت حق تقدم
دارند . در این حقوقی که خداوند معلوم
داشته جالب اینستکه هیچگاه بحکم قرابت
فامیلی از کسی که از اعضاء فامیل نیست
نمی‌توان حقی را ضایع کرد ، و چنانچه
شخصی از بیگانگان و غیر خویشاوندان از
شخص متوفی طلبی دارد اول بایستی طلب او
را که دین متوفی بحساب می‌آید پرداخت کرد
آنگاه ارث را طبق میزان تقسیم نمود . همه
این نکات برای حسن ارتباطات اجتماعی
است تا مالی بیاطل مصرف نشود و کشمکش
پیش نیاید و سروکار به قاضی دادگستری نیفتد
در این باره میفرماید بقره ۱۸۷ - مال
یکدیگر را بناحق نخورید و کار را به محاکمه
قاضیان نیفکنید که بوسیله رشوه و زور پاره‌ای
از مال مردم را بخورید با اینکه شما (بطلان
دعوی خود را) می‌دانید .

باهمه اهمیتی که خانواده داراست وارث با
شرایطی در میان بستگان می‌چرخد و پدر
بزرگ در پاره‌ای کفایتها و ولایتها حق تقدم
دارد و رعایت حرمت پدر و مادر برای

مرد میفرماید : (۵) زنان بمنزله لباس شمایند و شما بمنزله لباس زنان هستیند : نتیجه میگیریم همانطورکه لباس ، انسان را از خطر و بیماری و نازیبائی حفاظت میکند ، و نواقص انسان را (اگر نقصی باشد) میپوشاند ، مرد و وزن نیز در حضور و غیاب هم بایستی که چنین کنند . به مردان امر میشود (۶) خودتان و خانوادهتان را (که حداقل شامل زن و فرزندان است) از آتش (که

فرزندان لازم گردیده ، مع الوصف همینکه منافع اجتماعی ایجاب کند و مساله عدل مطرح باشد ، شخص مسلمان بایستی در وقت شهادت بِنفع خویشان خود ، حق فرد یا جامعه را تحت الشعاع قرار دهد . در این مورد میفرماید (۳) ای مومنان نگهدار عدالت باشید و برای خدا (موافق حکم خدا) گواهی دهید ، هرچند بر ضرر خود یا پدر و مادر و خویشان شما باشد . برای هرکس شهادت میدهید فقیر باشد یا غنی طرفداری نکنید . که خدا به رعایت آنها اولی است . پس در شهادت پیروی هوی نکنید و از حق عدول ننمائید . و اگر زبان را بگردانید (بِنفع خود مبهم و مجمل) یا از بیابان خودداری کنید ، خداوند به آنچه می کنید داناتر است .

تشکیل خانواده و حرمت آن در اسلام به امر ازدواج صریحا در قرآن تاکید شده است و میفرماید (۴) مردان بی زن و زنان بی شوهر ازدواج کنند ، در این مورد ترس از بی چیزی را با امید به فضل گسترده خدا زایل کرده است . در آیه ۳۲ سوره نور میفرماید : افراد مادام که امکان ازدواج برایشان فراهم نیست عفت بورزند تا آنکه خداوند آنانرا غنی گرداند . در آیه ۱۸۷ سوره بقره خطاب به زن و

میشوند و براین اساس استقلال مالی زن در خانه شوهر تضمین شده است و دستمزد و حاصل کارش متعلق به خود اوست و رابطه مالی زن و شوهر تحت قاعده و نظم است و استعمار یکی نسبت بدیگری مطرح نیست .

برای حفظ احترام زن و خاتمه دادن به آشفتنگی که در عصر جاهلیت شایع بوده در آیه ۳۲ سوره احزاب به زنان خطاب میشود : درخانه‌هایتان آرام گیرید و بی‌حاجت و ضرورت از خانه بیرون نروید و مانند دوره جاهلیت آرایش غیر معقول نکنید :

۱- سوره اسراء آیه ۲۲

۲- سوره اسراء آیه ۲۳

۳- سوره بقره آیه ۱۸۷ ولاتاكلوا اموالکم بینکم بالباطل وتدلوها بها الی الحکام لتاكلوا فریقا من اموال الناس بالاثم وانتم تعلمون .
۴- سوره نساء آیه ۱۳۴ یا ایها الذین امنوا کونوا قوامین بالقسط شهوا لیه ولوعلی انفسکم اوالوالدین والاقربین ان یکن غنیا ووفیقا فالله اولی بهما فلا تتبعوا الهوی ان تعدلوا و ان تلووا و تعرضوا فان الله کان بما تعملون خبیرا .

۵- سوره نور آیه ۳۱ وانکحوا الایاهی منکم و الصالحین من عبادکم . هن لباس لکم و انتم لباس لهن .

۶- سوره تحریم آیه ۶- قوا انفسکم واهلیکم نارا .

۷- سوره شوری آیه ۴۵ - ان الخاسرین الذین خسروا انفسهم واهلیهم یوم القیمه .

۸- سوره نساء آیه ۳۱ - ... للرجال نصیب مما اکتسبوا و للنساء نصیب مما اکتسبن

بستگی خانوادگی و مسئولیت خانوادگی بقدری است که در آیه ۴۵ سوره شوری آمده است که (۷) همانا در روز قیامت زیانکاران کسانی اند که بنفس خود وهم به خانواده خود در دنیا زیان رسانیده‌اند : شبیه بهمین معنی در سوره زمر آیه ۵ نیز هست .

در حوزه فامیلی ، قرآن عده‌ای را در سوره نور آیه ۳۰ برمی‌شمارد که بنام محارم خوانده میشوند و این عده چنانچه زن را در زینت و زینت ببینند مجازند و مانعی ندارد ، ولی همه مردان مجاز نیستند که زینت زن را مشاهده نمایند . با توجه باینکه قبل از اسلام زن موجودی کم منزلت و تنها برای تمتعات جنسی بحساب می‌آمده ، مشاهده می‌کنیم که موضوع حجاب برای حفظ حرمت آنان و رفعت شان و پاک‌ی آنان بوده و هست تا هر مرد هوسرانی بدین موجود که تضمین شرافتش در گرو پوشیده بودنش است نتواند سوئ نظر کند و این تمتعات در کانون خانوادگی محدود و مختص به زن و شوهر باشد .

در سوره نساء مفرماید (۸) : هرکدام از